

14.9.2022 Kehitysvammainen ihminen hyvinvointialueen asukkaana - infotilaisuus

Kysymykset / Tukiliiton vastaukset

KYSYMYS:

Miten sote-uudistus tulee vaikuttamaan asumisyksiköiden toimimiseen? On esimerkiksi yksiköitä, joissa asukkailla ei ole omaa pesuhuonetta eikä vessaa. Aiemmin ajateltiin, että nämä yksiköt lopetettaisiin. Näitä on varmasti paljon, joten kaikkien lopettaminen olisi ollut ja on mahdotonta.

TUKILIITON VASTAUS:

Sinänsä hyvinvointialueiden tulo ei aiheuta mitään aivan suoria vaikutuksia asumisyksiköiden toimimiseen. Asumisen tuesta mitä todennäköisimmin ensi vuonna säädetään uudessa vammaispalvelulaissa, ja sitä tulee noudattaa myös näissä yksiköissä. Valvonnasta vastaa hyvinvointialue ja aluehallintovirasto. Myöskään yksikön asukkaan huoneiston tiloihin liittyviä muutoksia ei aiheudu suoraan hyvinvointialueiden aloittamisesta, mutta tilojen osalta on kyllä jo pitkään ollut esim. yksityiselle yksikölle toimiluvan myöntävän aluehallintoviraston linjauksena, että asunnossa tulee olla myös kylpyhuone, samoin se on ollut vaatimuksena silloin, jos yksikön rakentamiseen on käytetty ARA:n rahoituskanavia. Tarpeellisten tilojen olemassaoloa korostavat myös asumisen laatukriteerit kuvatessaan kodin tunnusmerkkejä, ja YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen mukaisesti asunnon ei ole millään tavalla lähtökohtaisesti pakko olla osa jotakin useamman vammaisen henkilön yksikköä, vaan paljonkin tukea tarvitseva ihminen voi asua tavallisella asuinalueella tavallisessa asunnossa ja saada sinne tarvitsemansa tuen.

KYSYMYS:

Kun perheeseen syntyy vammainen lapsi, avun ja tuen tuottaminen perheelle on valtavaa erityisasiantuntijuutta edellyttävä tehtävä. Sosiaalityön ja vammaispalvelujen asiantuntijoiden tulee ottaa kontrolli käsiinsä ja huolehtia siitä, että perhe saa kaiken tarvitsemansa avun. Miksi perheet pakotetaan edelleen taistelemaan vammaispalveluista?

TUKILIITON VASTAUS:

Tilanteet liittyvät resursseihin, työmäärään ja osaamiseen, jotka eivät juurikaan kohtaa perheen tarpeita monissa tilanteissa. Tämä olisi hyvä aihe jonkinlaiselle selvitystyölle: esim. haastatteluilla ja kyselyllä toteutettu tutkimus siitä, mitä syitä vammaispalveluissa työskentelevät itse näkevät sille, että perheillä on tämä kokemus.

OSALLISTUJAN KOMMENTTI:

On yhteiskunnan kokonaisedun vastaistakin, että vammaisen lapsen syntymästä aiheutuu taistelu. Se heikentää vanhempien voimavaroja ja sen pitkäaikaiset vaikutukset ovat merkittäviä. Soteuudistuksessa rahoitus tulee nyt pelkästään valtiolta eikä ole enää tätä kunnan maksuosuuteen ja siihen liittyvää valtionosuus-järjestelmää. Uskon, että tämä hieman helpottaa järjestämistä. Mutta ei tilanne korjaudu itsestään. Vaatii edelleen työtä Tukiliitolta ja sen alueellisilta ja paikallisilta yhdistyksiltä.

KYSYMYS:

Miten saisimme otettua koko Suomessa mallia mm. Satasairaalasta, joka palvelee kaikkia potilaitaan selkokielellä? Tuntuu, että saavutettava viestintä, kielellinen saavutettavuus on todella vaikea asia monille niin sote-alalla kuin päätöksenteossa, vaikka esim. selkokielestä ja kuvituksesta hyötyvät monet muutkin kuin kehitysvammaiset. Yhteinen ymmärrys on lähtökohta kaikelle toiminnalle ja esim. selkokielen käyttö toisi palveluprosesseihin sujuvuutta sekä kustannussäästöjä.

TUKILIITON VASTAUS:

Tämä on todella tärkeä huomio, selkokielen käyttö parantaisi useiden ihmisten mahdollisuuksia tietosallisuuteen. Tämä pitää ottaa huomioon jokaisella hyvinvointialueella ja tärkeä vaikuttamisen paikka alueellisesti. Selkokielen käyttämistä voi vaatia esimerkiksi tekemällä aloitteen hyvinvointialueelle. Jokaisella hyvinvointialueen jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa (30 § Laki hyvinvointialueesta). Hyvinvointialueen jäsenellä tarkoitetaan mm. hyvinvointialueen asukkaita, kuntia sekä yhteisöjä ja säätiöitä (3 § Laki hyvinvointialueesta).

KYSYMYS:

Palvelusuunnitelman tulisi olla vähintään viisi vuotta tulevaisuutta ennakoiva, jotta esim. nuoren ihmisen itsenäistymiseen liittyvää asumisjärjestelyä voitaisiin suunnitella hyvissä ajoin eikä asunnon tarve tulisi yllätyksenä. Miten varmistetaan riittävä määrä työntekijöitä vammaispalveluun, jotta sosiaalityöntekijät ehtisivät kohdata asiakkaitaan ja tehdä päätöksiä kohtuullisessa ajassa?

TUKILIITON VASTAUS:

Henkilöstöpula sosiaali- ja terveysalalla on erittäin kriittinen. Siihen on valtakunnallisesti kiinnitetty huomiota. Asia vaatii työtä kaikilla eri tasoilla. Myös vammaisjärjestöt ovat nostaneet asiaa esiin ja pyrkineet löytämään ratkaisuja muun muassa alan vetovoiman parantamiseksi kampanjoimalla ja miettimällä muutoksia koulutukseen ja koulutusvaatimuksiin.

KYSYMYS:

Toteutuvatko asumisen periaatteet jossain päin Suomea?

TUKILIITON VASTAUS:

Suomessa on hyviä esimerkkejä, joissa ainakin osa periaatteista tuntuu toteutuvan. Niihin voi tutustua täällä Asumisen tekoja -sivustolla: <https://verneri.net/asumisen-tekoja/tekoja/>

KYSYMYS:

Miten sote-uudistus korjaa epäkohdat? Mistä ja miten voi lähteä liikkeelle, että asiat muuttuvat?

TUKILIITON VASTAUS:

Sote-uudistus pelkällään ei korjaa epäkohtia, vaan tarvitsemme yhteistä kehittämistyötä. Asioiden muuttuminen vaatii tietoa epäkohdista, jotta niitä voidaan kehittää parempaan suuntaan. Kehittämistyö vaatii yhteistyötä viranomaisten, palveluiden käyttäjien ja verkostojen kesken. Palvelujen kehittäminen vaatii yhteisen tahdon ja sitoutumisen muutokseen.

Vaikuttamisen ensimmäinen askel on epäkohtien tiedostaminen ja esiin tuominen rakentavasti ja perustellusti. Esimerkiksi hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten kautta on myös mahdollisuus viedä asioita eteenpäin. Jokaisella hyvinvointialueen jäsenellä on mahdollisuus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa (30 § Laki hyvinvointialueesta).

KYSYMYS:

Avoimen tarjouskilpailun sijasta voidaan käyttää esim. puitejärjestelyjä, jossa asiakas valitsee sopivimman. Tämä on erittäin tärkeä kohta. Paljon olisi tarvetta ja tilausta pienille kodinomaisille yksiköille, mutta yrittäjät eivät uskalla ottaa riskiä, kun eivät pärjää hinnoittelussa isoille pörssiyrityksille ja jos heiltä ei ostetakaan palveluja. Nyt on ollut tätä, että pienille yksiköille ei ole ohjattu asiakkaita, koska koetaan liian kalliiksi. Ei siis ole toteutunut, että valittaisiin sopivin vaan aina halvin.

TUKILIITON VASTAUS:

Puitejärjestelyyn mukaan tulleiden palvelujen valinnan pitäisi olla aidosti asiakkaalla. Tähän voinee vaikuttaa esimerkiksi siinä vaiheessa, kun puitesopimuksen käyttöönottoa valmistellaan, ja kirjataan sen toteuttamisen käytäntöä. Kaikilla paikkakunnilla kaikki eri järjestämistavat tai hankinnan käytännöt eivät ole toimivia, se riippuu aika paljon juuri esim. yksityisen tarjonnan määrästä ja miten tarjontaa pyritään hyvinvointialueen toimesta kehittämään oman toiminnan ohella. Mielestäni yksi vaikuttava tekijä ongelman taustalla on se, että asunto ja sinne tulevat palvelut kytketään yhteen. Tällaisen toiminnan aloittaminen on iso taloudellinen riski varsinkin pienelle toimijalle, jonka pitäisi sitten pystyä tarjoamaan myös tilat. Olisi helpompaa ja vähemmän riskialtista tuottaa asumisen tukea, jossa asunto järjestyy sieltä, mistä kaikille muillekin hyvinvointialueen asukkaille, ja palvelut sinne ovat sitten oma kokonaisuutensa.

KYSYMYS:

Ongelmat Palvelukodeissa: Kommunikaatio keinoja ei käytetä henkilöiden tarpeiden mukaan. Esim. suihkuun pääsee vain tiettyinä päivinä, ruokailuun ei mahdollisuutta vaikuttaa. Ei ole mahdollisuutta ulkoilla, asioida tai osallistua harrastuksiin, silloin kun haluaa.

TUKILIITON VASTAUS:

Nämä ovat juuri esityksessä kuvattuja laitospäivä asumisen käytäntöjä. Suomeen tarvitaan uusi vammaisten ihmisten asumisen ohjelma, joka edistää yksilöllisten ratkaisujen ja toteutuksen käyttöönottoa kehitysvammaisten asumisen ohjelman (Kehas) jälkeen. Sen toteutusta veisi eteenpäin STM. Kehitysvammajärjestöt edistävät tätä.

KYSYMYS:

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kerää tällä hetkellä ymmärrystä siitä, miltä tulevaisuuden vammaispalveluiden tulisi näyttäytyä vammaisten lasten ja nuorten perheiden näkökulmasta. Onko vastaavaa toimintaa tai osallistamista muilla hyvinvointialueilla käynnissä tai jo tehtynä?

TUKILIITON VASTAUS:

Tukiliiton tiedossa ei ole vastaavaa toimintaa nimenomaan vammaisten lasten ja nuorten perheiden näkökulmasta. Erittäin hienoa, että vammaisten lasten perheiden kokemuksia halutaan kuulla ja Länsi-Uudenmaan esimerkistä olisi hyvä muidenkin hyvinvointialueiden ottaa mallia.

Vammaisfoorumi ehdottaa, että jokaiselle hyvinvointialueelle nimetään vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten moniammatillinen tiimi, joka koordinoi lasten ja heidän perheensä saamia palveluita. <https://vammaisfoorumi.fi/vammaisfoorumin-sote-uudistukseen-liittyvat-lausunnot-ja-kannanotot/vammaiset-lapset-ja-nuoret-soteuudistuksessa-28-4-2022/>

KYSYMYS:

Kouluissa (esim. Telma) opitut taidot taantuvat palveluasumiseen siirryttäessä. Asukkaiden taitoja, osaamista ei hyödynnetä. Päivätoiminnassa tarjolla vain hyvin yksinkertaista toimintaa. Yksilöllisyyttä ei huomioida.

TUKILIITON VASTAUS:

Tämä on valitettavasti totta joidenkin toimintakeskusten arjessa. Työ- ja päivätoiminta kehittämään on Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta (KVANK) laatinut osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteerit. Soveltamalla laatukriteereitä toimintakeskuksessa voidaan kehittää toimintaa yksilöllisempään tukeen. Tuen tavoitteena on palvelun käyttäjän itse asetettujen päämäärien tavoittelu ja osallisuus yhteisöissä. <https://verneri.net/yleis/osallisuuden-ja-tyon-laatukriteerit>

Asumisessa tulee noudattaa KVANK:n laatimia asumisen laatukriteereitä, joiden avulla voidaan arvioida asumisratkaisuiden toimivuutta ja tunnistaa kehittämisen kohteita. <https://verneri.net/asumisen-tekoja/hyva-asuminen/>

Asumisen laatukriteerit: <https://verneri.net/asumisen-tekoja/wp-content/uploads/2018/11/asumisen-laatukriteerit-2018.pdf>